12 ਵਾਂ ਅੰਕ

ISSN: 2583:9446 (O)

ਅਰਮਾਨ

An International Multidisciplinary, Peer Reviewed & Indexed Punjabi Language Online Research Journal

DOI Prefix: 10.64119

Crossref doi

Journal Impact Factor RPRI (2024): 4.67

Journal Impact Factor SIIFI (2025): 5.427

ਸਾਲ- 3	ਅੰਕ- 4	ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2025
Volume-3	Issue-4	October-December 2025

ਰਾਜਸਥਾਨ ਸੂਬੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਸਰਚ ਜਰਨਲ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ (*Editor-in-Chief*)

ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੇ

Website: www.armaan.org.in *E-Mail id: editor@armaan.org.in*

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ (*Publisher*):-

Estd.2008

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੀ.ਜੀ. ਕਾਲਜ

ਸੀ.ਸੀ. ਹੈਡ, ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਨਗਰ (ਰਾਜ.)-335022

Website: www.ghscollege.ac.in *E-Mail id: principal@ghscollege.ac.in*

DOI Prefix: 10.64119 ISSN: 2583-9446 (O)

Journal Impact Factor: 4.67 (RPRI, 2024) & 5.427 (SIIFI, 2025)

ਅਰਮਾਨ (ARMAAN)

(ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ, ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ, ਪੀਅਰ ਰਿਵਿਊਡ ਅਤੇ ਇੰਡੈਕਸਡ ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜ ਜਰਨਲ)

ਸਾਲ-3 ਅੰਕ-4 {ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2025}

ਤਤਕਰਾ

ਲੜੀ	ਪੇਪਰ ਆਈ.ਡੀ.	ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ	ਕਰਤਾ	ਪੰਨਾ ਨੰ.
		ਦੋ ਸ਼ਬਦ...	ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੇ	I
01.	ARMN030401	ਸੁਖਜੀਤ ਦਾ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੈਂ ਅਯਨਘੋਸ਼ ਨਹੀਂ': ਮਨੋਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ	ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	01-07
02.	ARMN030402	ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ	ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	08-14
03.	ARMN030403	ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਗਲਪੀ ਰੁਪਾਂਤਰਣ	ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਫ਼	15-21
04.	ARMN030404	ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਔਰਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ	ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	22-25
05.	ARMN030405	ਕਿੱਸਾ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚੌਖਟਾ, ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ	ਡਾ. ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ	26-29
06.	ARMN030406	ਚਿਹਨਵਿਗਿਆਨ: ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	30-33
07.	ARMN030407	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਪਰਦੇਸ ?': ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਰੀ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੁਮਾਰ	34-41
08.	ARMN030408	ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ	ਡਾ. ਮੋਨਿਕਾ ਰਾਣੀ	42-46
09.	ARMN030409	ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਮਾਨਵੀ ਸੰਤਾਪ	ਰਾਜਵੀਰ ਕੌਰ	47-51
10.	ARMN030410	ਲਿੰਗਕ ਬਰਾਬਰਤਾ: ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ	ਡਾ. ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	52-55
11.	ARMN030411	ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਨਾਇਕ: ਯੁਗ-ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ	ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ	56-60
12.	ARMN030412	ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ	ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	61-64
13.	ARMN030413	ਰਾਜਸੀ ਅਵਚੇਤਨ ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਪਰਿਪੇਖ	ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	65-70
14.	ARMN030414	ਸੋਲੋ ਨਾਟਕ: ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ	ਮਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	71-79
15.	ARMN030415	ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਵਸਤੂ ਯਥਾਰਥ	ਅਕਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	80-83
16.	ARMN030416	ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਰਚਿਤ ਨਾਟਕ 'ਨਿਰਲੱਜ' ਦੀਆਂ ਨਾਟਕੀ ਸੰਚਾਰ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ	84-88
17.	ARMN030417	ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਬਲੀ ਦੇ ਪਾਤਰ: 'ਧੁੱਪ ਦੀ ਵਾਟ' ਨਾਵਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ	ਡਾ. ਕਿਰਨਪਾਲ ਕੌਰ	89-93
18.	ARMN030418	ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਉਪਜ	ਡਾ. ਮਨਮਿੰਦਰ ਕੌਰ	94-101
19.	ARMN030419	ਭਾਰਤੀ ਗਿਆਨ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ: ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ	ਡਾ. ਅਕਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ	102-106
20.	ARMN030420	ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਮੂਲ ਰੁਝਾਨ: ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ	ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	107-112

ਅਰਮਾਨ (ARMAAN)
(An International Multidisciplinary, Open Access
Peer-Reviewed & Indexed Research Journal)
Vol. 3 | Issue 4 | Oct.-Dec. 2025
ISSN: 2583-9446 (Online)
Available Online at: www.armaan.org.in

ਦੋ ਸ਼ਬਦ ...

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ,

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਗਿਆਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦੁਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਈ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਮਾਜ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਗੌਣ ਮੰਨਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਦਬਾਵਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ 'ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ' ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਚੇਤਨਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਛਾਪ ਛੱਡਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਨਾ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੁਨਰ-ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ-ਅਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਓ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਈ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ।

ਖੋਜ ਜਰਨਲ 'ਅਰਮਾਨ' ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਗੰਭੀਰ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਲਈ ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੱਥਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਰਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਰੇਕ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਨੂੰ DOI (Digital Object Identifier) ਡਿਜੀਟਲ ਲਿੰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਜਰਨਲ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

'ਅਰਮਾਨ' ਦੇ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਸਦਕਾ ਇਸ ਅੰਕ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਕ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉੱਤਰੇਗਾ ਅਤੇ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੋਤ ਬਣੇਗਾ।

ਸ਼ੁੱਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ।

ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੇ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ, ਅਰਮਾਨ

©ਅਰਮਾਨ (ARMAAN)